

TREbyentrondheim

Trestykker, 2004

arkitekt og foto: arkitektstudenter ved NTNU, AHO og BAS

TREbyentrondheim – et byutviklingsprosjekt, med visjon om å bidra til en videreutvikling av treprosjekter i den historiske og moderne trebyen Trondheim og i Trondheimsregionen.

Prosjektet TREbyentrondheim ønsker å rette oppmerksomheten mot særpreget i trehusbebyggelsen i Trondheim og omegn slik det har utviklet seg gjennom historien.

TREbyentrondheim ønsker å fremheve tre som et miljøvennlig og fremtidsrettet bygningsmateriale med svært positive egenskaper i forhold til både det indre og det ytre miljøet.

Veiskillet, boliger for bostedsløse, 2005
arkitekt og foto: Bård Helland

innhold

forankring av prosjektet	5
historisk bakgrunn	7
målsettinger	9
forbildeprosjekter	11
spesifikke kvalitetskriterier	13
virkemidler for forbildeprosjektene	15
hvorfor delta i TREbyentrondheim	17
synliggjøring av prosjektet	19
gjennomføring av prosjektet	21
kilder	24
prosjektets organisering	25

Borkeplassen, 2004
arkitekt og foto: Team 3 arkitekter

forankring av prosjektet

Trondheim kommune har gjennom vedtak og handling i de siste årene markert klare ambisjoner om å videreutvikle trebyen Trondheim. Trondheim kommune deltar i den internasjonale tresatsingen både gjennom prosjektet "Nordiske trebyer – byutvikling med trehus" og EUs Cultura 2000-satsing "Wooden Towns in Europe".

I Trondheim har kommunen vært engasjert i konkrete utbyggingssaker som for eksempel i det nye boligbygget og barnehagen på Svartlamoen, gjenoppbyggingen av brannkvartalet i Nordre gate og Nardo skole.

Ambisjonen til Trondheim kommune er i tråd med den nasjonale tresatsingen som i første rekke har skjedd gjennom "Verdiskapingsprogrammet for skog og tre", eller Treprogrammet, som ble etablert i 2000. Innenfor satsingsområdet er det etablert et godt samarbeid med fylkesmannen og fylkeskommunene i både Sør- og Nord-Trøndelag, og gjennom strategisk næringsplan for Trondheimsregionen.

TREbyentrondheim ble under navnet "Trondheim - den moderne treby" vedtatt av bystyret august 2006.

I 2010 ble prosjektets navn endret til TREbyentrondheim og prosjektet definert som utstillingsprosjekt tilsvarende andre nasjonale prosjekter som følger konseptet til Internationale Bauausstellung, IBA.

TREbyentrondheim er godt i tråd med kommunens miljøambisjon om redusert CO₂-utslipp. I 2010 ble TREbyentrondheim lagt som delprosjekt inn under kommunens satsing innenfor Fremtidens byer.

Carl Johans gate, 1893
foto:Jørgen Wickstrøm

historisk bakgrunn

Trondheim er en av de store trebyene i Norge og Norden.

Fra forstaden Ila i vest, via Midtby-halvøya og Bakklandet og helt inn til Lademoen i Øst, fantes det frem til midten av 1800-tallet en sammenhengende trehusbebyggelse.

Bebyggelsen besto av panelte tømmerhus som lå side ved side i tette rekker langs gatene. De var bygget som lukkede anlegg der mønsteret nesten alltid var at våningshus og tre uthusfløyer var gruppert rundt et gårdsrom som dannet rektangulært avgrensete eiendommer, der husene lå rygg mot rygg.

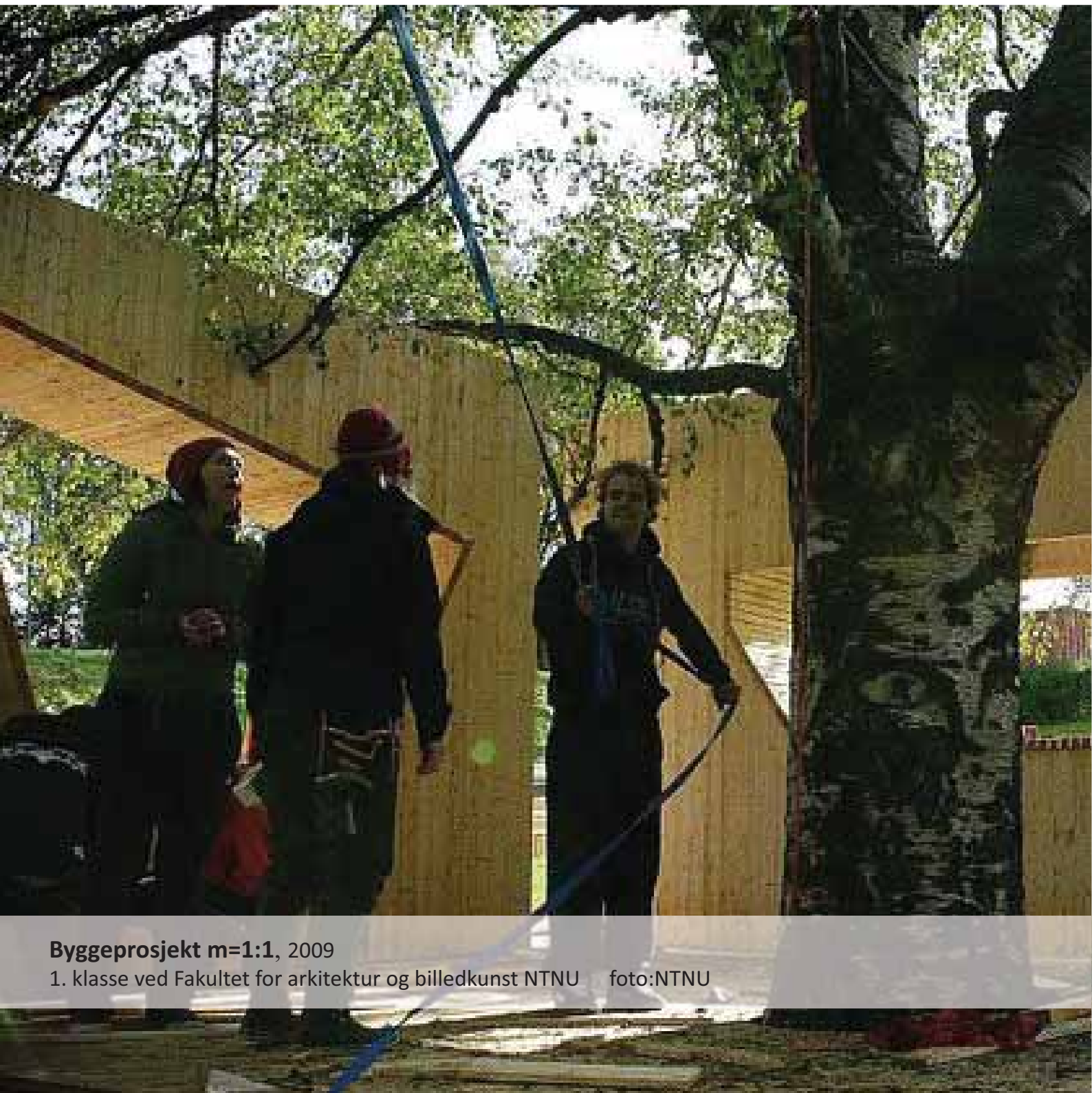
Langs nedre del av Nidelva, og senere langs østre og vestre kanal, lå byens sjøboder og bryggene. Også disse var tømrete konstruksjoner, store strukturer i fire til fem etasjer.

165 år etter at murtvungen ble gjort gjeldene for det sentrale byområdet, dominerer fortsatt den gamle trehusbebyggelsen store deler av bybildet. Trondheim har i behold sammenhengende trehusbebyggelse fra første del av 1800-tallet, og delvis tidligere, i Ila, i Løkkan/Sandenområdet, på Bakklandet, og fra slutten av 1800-tallet, i det store Møllenberg/Rosenborgområdet. De fleste av de gamle tømmerbryggene i Nidelva og langs kanalen er også bevart.

Som vanlig i Norge, består også villabeltene utenfor sentrum overveiende av frittliggende trehusbebyggelse. Den miljømessige "summen" blir dermed et byområde der trehusbebyggelse og trehusarkitektur dominerer.

I nyere tid, spesielt de første tiårene etter at restriksjonene med husbygging opphørte etter krigen, var Trondheim et foregangsområde i landet når det gjaldt fornyelse av trearkitekturen i de sentrale byområdene. Sentralt i dette sto arkitektmiljøet ved NTH.

Senere tiårs byplaner har lagt vekt på den gamle trehusbebyggelsens positive betydning for byen og bymiljøet. En rekke av de gamle trehusmiljøene er for lengst gitt reguleringsmessig beskyttelse. Trehusbebyggelsen preger de sentrale og sentrumsnære bymiljøet i stor grad.

Byggeprosjekt m=1:1, 2009

1. klasse ved Fakultet for arkitektur og billedkunst NTNU foto:NTNU

målsettinger

TREbyentrondheim er et prosjekt med en visjon om å bidra til en positiv videreutvikling av trehusbebyggelse i Trondheimsregionen.

I et tiårsperspektiv skal det initieres et bredt spekter av ulike forbildeprosjekter i tre. Forbildeprosjektene omfatter byggeprosjekter og aktuelle utviklingsprosjekter, transformasjoner og reparasjoner av eldre bygg, kunstinstallasjoner og utsmykninger samt temporære byprosjekter.

TREbyentrondheim skal gjennom ulike arrangementer bidra til økt bevissthet om byens særpreg og økt kunnskap om kvaliteten til tre som byggemateriale og betydningen i miljøsammenheng både innenfor fagmiljøet og blant byens befolkning.

Bål plass, Skjermveien barnehage 2009
arkitekt og foto: HAUGEN/ZOHAR arkitekter

forbildeprosjekter

TREbyentrondheim ønsker å realisere et bredt spekter av ulike forbildeprosjekter som skal kjennetegnes ved høy kvalitet, riktig bruk av tre med fokus på miljøaspektet, og en god håndverksmessig utførelse og faglig forståelse.

For å oppnå varierende bruk av tre i ulike sammenhenger deles forbildeprosjektene inn i tre hovedgrupper:

innovasjon i TRE

gjennomføring av ulike nybygg og transformasjonsprosjekter.

reparasjon av TRE

reparasjon av historiske bygninger og bymiljøer fra ulike tidsepoker.

TRE i byrom

en arena for kunstinstallasjoner, interiør, møblering inne og ute, temporære og varige treprosjekt, bl.a studentprosjekter fra ulike fagmiljø.

Svartlamoen barnehage, 2007

arkitekt: BRENDELAND & KRISTOFFERSEN ARKITEKTER AS foto: David Grandorge

spesifikke kvalitetskriterier

Forbildeprosjektene tilknyttet TREbyentromheim må oppfylle spesifikke kvalitetskriterier utarbeidet for de tre hovedgruppene, som angir ambisjonsnivået for de tilhørende prosjektene:

innovasjon i TRE

- konsekvent og konstruktiv bruk av tre
 - høy arkitektonisk kvalitet
 - bidrag til innovasjon og nyskaping i forhold til materialbruk og byggeprosess
 - høyt ambisjonsnivå i forhold til energibruk, CO₂-regnskap og universell utforming
- I en startfase legges kvalitetskriteriene fra "Framtidens byer" til grunn.

reparasjon av TRE

- autentisitet og ektehet
- særlig høye krav til god håndverksmessig utførelse og holdning
- god forståelse for det historiske bygget og dets kontekst

TRE i byrom

- kvalitativ og kreativ, konsekvent og estetisk høyverdig bruk av tre

Camera Obscura, 2009
arkitekt: arkitektstudenter ved NTNU

foto: NTNU

virkemidler for forbildeprosjektene

Prosjektet vurderer nye forbildeprosjekter i henhold til kvalitetskriteriene for TREbyentrondheim både i Trondheim og i regionen.

TREbyentrondheim skal bistå i etablering av forbildeprosjektene i både offentlig og privat regi, og med oppfølging av disse i samarbeid med andre sentrale aktører.

TREbyentrondheim skal etablere et rådgiver-team bestående av dyktige fagpersoner innenfor ulike fagfelt. Rådgiverteamet skal kartlegge utfordringene i de enkelte prosjekter, tilføre forbildeprosjektene viktig kompetanse innen trefaget og bidra til å komme frem til best mulige løsninger. Sammensetting av rådgiverteamet vil tilpasses hver enkelt prosjekt.

Forbildeprosjektene i TREbyentrondheim får en enkel tilgang til ulike støtteordninger fra andre sentrale aktører, avhengig av kategorien de tilhører.

TREbyentrondheim vil også kunne bidra med initiering, utvikling og gjennomføring av arkitektkonkurranser

Nardo skole og barnehage, 2008
arkitekt: Eggen Arkitekter AS

foto: Synlig AS

hvorfor delta i TREbyentrondheim?

De som deltar i TREbyentrondheim vil få en betydelig kompetanseheving, og prosjektene vil bli synlige som forbilledlige arbeider som kjennetegnes ved høy kvalitet, riktig bruk av tre, fokus på miljøaspektet og en god håndverksmessig utførelse og faglig forståelse.

Deltakelse i TREbyentrondheim vil gi tilgang til prosjektets rådgiverteam som bistår i prosjekterings- og gjennomføringsfasen og som overfører spisskompetansen til de aktuelle aktørene i relevante fag.

Forbildeprosjekter som oppfyller de spesifikke kvalitetskriteriene for innovasjon i TRE vil være kvalifisert til å søke kompetansetilskudd og grunnlån fra Husbanken, investeringsstøtte fra ENOVA, og vil være prekvalifisert for å få tilgang til rådgiverteamet til ENOVA.

Riksantikvaren vil bidra med teknisk kompetanse inn i forbildeprosjekter som oppfyller de spesifikke kvalitetskriteriene for reparasjon av TRE. Riksantikvaren ønsker gjennom prosjektet å bidra til utvikling av håndverksmessig kompetanse på tre og kompetanseheving knyttet til utvikling av den historiske bygningsmassens energieffektivitet, parallelt med at det tas hensyn til de kulturhistoriske verdiene.

TREbyentrondheim skal skape et kvalitetsmerke som gir deltakerne en plattform som vil bidra til omdømmebygging, mediaprofilering og nettverksbygging for den enkelte. Gjennom informasjonsbrosjyrer, bransjevisninger, seminarer og utstillinger vil TREbyentrondheim bidra til at de enkelte prosjektene får oppmerksomhet og anerkjennelse som høyverdige forbildeprosjekter både i Trondheim og resten av landet.

Tautra mariakloster, 2006

arkitekt og foto: Jensen & Skodvin Arkitektkontor as

synliggjøring av prosjektet

TREbyentrondheim skal gjennom ulike arrangementer bidra til en økende bevissthet om byens særpreg, og bidra til større kunnskap om kvaliteten til tre som byggemateriale, både innenfor fagmiljøet og blant byens befolkning.

Arrangementer i tilknytning til prosjektet vil være seminarer, kurs, frokostmøter, byvandring, utstillinger og ulike profileringstrykksaker for kommunikasjon og informasjon.

Ved oppføring av nye forbildeprosjekter vil det bli holdt visninger etter hvert som byggene blir ferdigstilt. Visningene gjennomføres som "åpent hus" eller som byvandring, hvor prosjektene gjøres tilgjengelige for publikum på gitte tidspunkt.

Det kan også være aktuelt å utvikle andre former for utstillinger, herunder utstillinger av løsningsforslag fra arkitekturkonkurranser, referanseprosjekt i Trondheim og studentarbeider fra NTNU og HiST, hvor bruken av tre spiller en betydelig rolle.

Egen bolig August Schmidt, 2007
arkitekt og foto: Arkitekt August Schmidt AS

gjennomføring av prosjektet

TREbyentrondheim deles inn i tre arbeidsområder - oppfølging av forbildeprosjektene, ledelse i rådgiverteamet og kommunikasjon og informasjon - med en arbeidsgruppe for hvert område

oppfølging av forbildeprosjektene

Arbeidsgruppen konkretiserer kvalitetskriteriene for de ulike hovedgruppene. For å sørge for at forbildeprosjektene har et høyt ambisjonsnivå og for å følge markeds utvikling skal kvalitetskriteriene gjennomgås med gjevne mellomrom og ved behov justeres. Arbeidsgruppen vurderer relevante prosjekter og bruk av virkemidler i prosjektene. Arbeidsgruppen bistår i forhold til byggesak og søknad om tilskuddsmidler fra aktuelle aktører, sikrer at kvalitetskriteriene til TREbyentrondheim blir overholdt og plan-legger og gjennomfører prosjektavslutning med bransjevisninger, trykksaker og åpent husarrangementer.

ledelse i rådgiverteamet

Arbeidsgruppen bistår i tidligfasen i nye prosjekter for å kartlegge utfordringene, og setter sammen rådgiverteamet til hvert enkelt treprosjekt. Arbeidsgruppen skal innhente nødvendig spisskompetanse i kritiske fag dersom nødvendig.

kommunikasjon og informasjon

Arbeidsgruppen skal sette opp en detaljert plan for ulike arrangementer, gjerne i samarbeid med andre aktører, for perioden 2011-2021. Arbeidsgruppen vil sørge for gjennomføringen av disse, og bistå i avslutningsfasen av forbildeprosjektene. Gruppen skal sørge for at prosjektet blir synlig i media og skal planlegge et avslutningsarrangement for prosjektet TREbyentrondheim. Prosjektgruppen kan utvides ved behov.

Langvolden gård, rundt 1850
rekonstruert Eide&Egeland AS

flyttet til Ila 2005/2006
foto: Eide&Egeland AS

istandsatt 2006 til 2009
foto: Eide&Egeland AS

kilder

- offentlig informasjon:** Framtidens byer Trondheim (2010)
Kvalitetskriteriene
- Bergen kommune. (2009)
Tid for TRE i Fremtidsbyen Bergen
- Tresenteret. (2006)
Prosjektrapport, "Trondheim- den moderne treby"
- Oslo og Drammen kommune. (2009)
Programbeskrivelse, Future Bulilt
- Trondheim kommune. (2006)
Bystyrevedtak, Trondheim den moderne Treby
- internett:** <http://www.futurebuilt.no>
<http://www.trondheim.kommune.no/trebyen>
<http://www.ntnu.no>
<http://www.arkitektur.no>
<http://www.regjeringen.no/nb/sub/framtidensbyer/>
<http://www.trefokus.no>
- foto:** forside og bakside:
<http://commons.wikimedia.org>

Prosjektleder:

Johannes Lipphardt, Prosjektutvikler
Trondheim Eiendom

Prosjektets styringsgruppe :

Harald Bjørlykke, styringsgruppens leder
Leder for prosjekt- og eiendomsutvikling,
Trondheim Eiendom

Harald Nissen, Trondheim bystyre

Gunnar Houen,

Byantikvar Trondheim kommune

Magnus Heide Westerberg,

Spesialrådgiver Trondheim kommune

Harald Landrø, daglig leder Tresenteret NTNU

Aasmund Bunkholt, daglig leder TreFokus

Taale Arstad, Avdelingsdirektør FAVEO AS

Morten Christensen, Markedsdirektør

MajaTeknobygg AS

Samarbeidspartnere**for prosjektet er:**

Trondheim kommune
fylkesmannen i Sør Trøndelag og
Sør Trøndelag fylkeskommune

TreFokus

Tresenteret i Trondheim

NTNU og HiST

Framtidens byer/Trondheim

Riksantikvaren

Husbanken

Enova

TREbyentrondheim

Trondheim, februar2011

TREbyentrondheim

-et samarbeidsprosjekt mellom Trondheim kommune
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylkeskommune